

ORIENTĂRILE VALORICE ALE CADRELOR DIDACTICE CU NIVEL
ÎNALT A INTELIGENȚEI EMOȚIONALE
VALUE ORIENTATIONS IN DIDACTIC STAFF WITH HIGH LEVELS
OF EMOTIONAL INTELLIGENCE

Oxana PALADI

dr. în psihologie, conf. univ., Institutul de Științe ale Educației

Victoria CHEPTENE

doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova

Viorica MAHOVICI

masterandă, Institutul de Științe ale Educației

CZU: 159.942:37.011.31

Rezumat

În acest articol sunt prezentate rezultatele referitoare la nivelurile de manifestare a inteligenței emoționale la cadrele didactice și orientările valorice, sunt determinate relațiile statistice dintre factorii studiați.

Cuvinte-cheie: valoare, orientări valorice, inteligență emoțională, satisfacție în muncă, cadre didactice

Abstract

This article describes the concepts of value orientations and emotional intelligence. There are presented results regarding the levels of manifestation of emotional intelligence and value orientations in didactic staff and determined the statistical relationships between the studied factors.

Key words: value, value orientations, emotional intelligence, work satisfaction, didactic staff

Întroducere. Orientările valorice și inteligența emoțională sunt factori deosebit de importanți pentru cadrele didactice. Societatea informațională contemporană, axată pe performanță și pe viteza executării sarcinilor, impune cerințe avansate personalității umane, generând amplificarea trăirilor emoționale. Importanța emoțiilor capătă un contur științific tot mai definit, astfel de subiecte precum inteligența emoțională și orientările valorice numărându-se printre cele mai apreciate domenii de cercetare ale psihologiei din

ultimele decenii. Plasate la nivel socio-cultural, emoțiile pot avea un rol adaptativ, potențând activitatea de cunoaștere sau dimpotrivă, pot fi disfuncționale. În asemenea condiții, inteligența emoțională asigură armonizarea personalității și adaptarea ei eficientă și oportună la ambianța socială. Astfel, nevoia dezvoltării inteligenței emoționale se face resimțită, lăsându-și amprenta asupra tuturor manifestărilor personalității, constituindu-se ca factor de eficiență profesională și productivitate acțională.

Societatea în schimbare, prin diferite forme de influență, oferă și induce personalității în general și cadrelor didactice în special - atitudini, valori, idealuri. Interiorizarea valorilor promovate de contextul socio-cultural în care activează cadrele didactice este dependentă de diverși factori.

Actualmente în țara noastră, munca educațională se desfășoară într-o permanentă schimbare de cerințe și condiții, iar pentru realizarea lor cu succes, cadrul didactic trebuie să demonstreze nu numai responsabilitate și măiestrie profesională, dar și un nivel înalt al inteligenței emoționale precum și orientări valorice importante pentru autorealizarea profesională, pentru autoafirmare.

Problematizare teoretică. Cercetarea orientărilor valorice a luat amploare în ultimii ani. În literatura de specialitate semnificațiile pentru conceptul de orientări valorice ale personalității sunt diverse. Analizând viziunile autorilor care au fost preocupați de studiul orientărilor valorice observăm că ei le descriu referindu-se la: valori în general, valori umane, valori personale, valori individuale, valori obiective, sistemul de valori, ierarhii valorice, reprezentări valorice, atitudini sociale, sensuri personale, sisteme de dispoziții, orientări de viață ale personalității, valori de referință etc.

Menirea valorilor umane, după părerea lui M. Rokeach, rezidă în asigurarea unui ansamblu de standarde pentru a direcționa eforturile noastre în satisfacerea necesităților și, pe cât este posibil, de a ne amplifica autoestimarea, adică a ne face autoimaginea percepută de noi și de alții corespunzătoare definițiilor, social și instituțional originale, ale moralității și competenței. Autorul definește valoarea

ca fiind o convingere de durată similară cu un anumit mod de comportament sau scop al existenței. Asemănător cu oricare alt tip de convingere, valoarea are trei componente: cognitivă, afectivă și comportamentală [20].

Valorile nu există în sine, în mod independent. Orice valoare determină și este determinată de alte valori. M. Rokeach nota că aceste legături de dependență nu sunt întâmplătoare. Oamenii sunt ființe consistente, ceea ce presupune existența unei armonii minimale între valorile pe care le are fiecare individ. Valorile nu există niciodată separat, ci sunt integrate în sisteme de valori. Aici relațiile dintre ele sunt organizate consistent, alcătuiind un mod latent de orientare a indivizilor în toate acțiunile pe care le întreprind, ca efect al unor pattern-uri stabile, de durată, prin care fiecare individ își structurează credințele cu privire la scopurile existenței și la modurile considerate dezirabile de atingere a acestora. Ca și Kluckhohn, Rokeach realizează o organizare ierarhică a valorilor, cu valori centrale, ce devin prioritare [18; 20]. Sistemul valoric este relativ stabil, însă el se poate schimba prin modificarea ierarhiilor valorice, prin schimbarea priorităților valorilor. Stabilitatea este superioară atitudinilor, care se modifică mai ușor, fiind determinate de seturi diferite de valori, nu neapărat centrale. Pe de altă parte, interdependența dintre valori face ca centralitatea unora sau altora dintre acestea să reprezinte în fapt o centralitate a unui set mai larg de valori. De aici apare dificultatea de a distinge între orientările de valoare și valori, cei doi termeni fiind folosiți în general ca interșanjabili.

Respectiv, pentru a confirma acest lu-

cru, ne vom referi și la concepțiile autorilor cu privire la **orientările valorice** ale personalității.

În viziunea autorului M. Rokeach, o proprietate importantă a valorilor este faptul că acestea sunt orientări în activitățile și comportamentul oamenilor. C. Kluckhohn, C. Morris, E. Spranger definesc orientările valorice în calitate de concepte subiective ale valorilor propriu zise, o categorie de atitudini sau interese care ocupă o poziție relativ înaltă în structura ierarhică a reglementării activității personalității. În lucrările autorilor B. A. Ядов, C. Morris, E. Spranger orientările valorice sunt identice cu valorile individuale, fiind examinate în calitate de o categorie a atitudinilor sau intereselor sociale [8; 18-20].

Ж. В. Горькая afirmă că orientările valorice sunt cele mai generalizate și ierarhizate relații ale individului cu valorile acelei culturi în care s-a format această personalitate. Orientările valorice sunt un sistem structurat, generalizat format din reprezentări valorice, care exprimă atitudinea subiectivă a personalității față de condițiile obiective ale vieții. În toate interpretările, orientările valorice sunt cea mai importantă componentă a structurii personalității, în ea se conservează toată experiența de viață a individului acumulată pe parcursul dezvoltării sale și se reflectă toate amprentele influențelor externe din natură și din societate. Reprezentările valorice asimilate în procesul de formare a personalității servesc drept un etalon pentru individ, cu care el își compară în mod constant interesele, trebuințele și comportamentul personal. Este foarte important ca în spațiul comunicării sociale a individului, orientările valorice să devină obiectul transmiterii experienței sociale și indi-

viduale, devenind astfel un mecanism esențial în procesul de reglementare a valorii și autoreglementarea sistemelor la diferite niveluri - de la individ la societate [6].

În lucrările autorului Яшин Ф. Б. orientările valorice sunt cea mai importantă componentă a structurii personalității. În sistemul orientărilor valorice ale individului se reflectă o legătură profundă dintre individ și societate, instituțiile, cultura și valorile acestuia. Acest sistem presupune alegerea liberă și, respectiv, o analiză cuprinzătoare a intereselor și nevoilor individuale ale persoanei în viață. Rolul cel mai important al orientărilor valorice constă în faptul că acestea determină orientarea, conținutul, formele de exprimare, scopurile și mijloacele de autoperfecționare a individului [17]. Ядов В. А. susține că includerea orientărilor valorice în structura personalității „face posibilă identificarea determinantilor sociali comuni ai motivației comportamentului, sursele căreia trebuie căutate în natura socio-economică a societății, moralitate, ideologie, cultură și în particularitățile conștiinței grupului social al aceluși mediu, în care s-a format individualitatea socială și unde își desfășoară activitatea umană cotidiană” [8].

Т. Н. Пороховская în calitate de orientări valorice numește reflecția valorilor în conștiința umană, recunoscute în calitate de scopuri strategice de viață și viziuni comune asupra lumii; elementele structurii conștiinței personalității care caracterizează conținutul orientării sale și unde este fixat esențialul pentru o persoană [15]. Potrivit cercetătorului III. А. Надирашвили, cel mai înalt nivel al activității mentale umane și anume activitatea voluntară este reglată de orientările valorice ale individului. К. А. Абульханова-

Славская tratează orientările valorice ca fiind „integralele semantice ale personalității”, Н. А. Низовских indică faptul că orientările valorice sunt „formațiuni speciale ale acesteia” [5; 14].

В. Н. Мясищев consideră că orientările valorice ale individului reprezintă în sine o atitudine socială relativ stabilă a unei persoane față de beneficiile și idealurile materiale și spirituale, care sunt considerate drept obiecte, obiective și mijloace pentru satisfacerea nevoilor individuale [13]. Т. Ф. Иванчик și Г. А. Гусева, indică faptul că orientările valorice sunt „atitudini față de valori” sau „orientarea spre scopurile și mijloacele de activitate” [7; 9].

Conceptul de orientări valorice denotă atitudinea subiectivă a unei persoane față de unele aspecte ale sistemului social, caracterizează unul dintre poliile relației valorice. А. Г. Здравомыслов, В. А. Ядов, consideră că orientările valorice sunt o „componentă a structurii conștiinței personalității, care reprezintă o axă a conștiinței și a autoconștiinței, în jurul căreia se rotesc gândurile și sentimentele persoanei, și din punctul de vedere al căruia se rezolvă multe probleme de viață” În același timp, aceeași autori disting funcția principală a orientărilor valorice - reglementarea comportamentului ca o acțiune conștientă în anumite condiții sociale [8].

În concepțiile autorilor К. А. Абульханова-Славская, Д. В. Каширский, Е. Ф. Рыбалко, В. В. Столин, М. С. Яницкий, conținutul principal al orientărilor valorice sunt convingerile și afecțiunile unei persoane, anumite principii morale ale comportamentului, necesitățile materiale și spirituale ale acesteia împreună cu condițiile de satisfacere a acestora, precum și aspectele semnificative ale lu-

mii obiective și sociale pentru individ, se reflectă particularități legate de statutul acestuia în societate, într-un anumit grup social, și influențând capacitatea de satisfacere a acestor nevoi [5; 10; 16]. În lucrările realizate de către В. С. Мухина, М. Б. Куняевский, В. Б. Моин, И. М. Попова, А. А. Ручка, orientările valorice sunt analizate în calitate de subsistem creat în baza atribuirii valorilor sociale, incluzând în sine, în primul rând, principiile comportamentului în societate, precum și principiile de înțelegere a propriului comportament și a comportamentului altor persoane. Acest subsistem, fiind o entitate psihologică specifică, determină în mare măsură motivația individului pentru activitățile sale și servește drept o „carcasă” originală. Mulți psihologi indică mobilitatea și natura multinivelară a sistemului orientărilor valorice ale persoanei, ale cărei componente se regăsesc în anumite tipuri de relații sociale [12].

Психologii Г. А. Гусева, Е. В. Мартынова, В. С. Мухина, И. А. Сапогова evidențiază că sistemul orientărilor valorice servește drept bază pentru perspectivele dezvoltării personalității, asigurându-i stabilitatea, certitudinea și predictibilitatea acțiunilor și a comportamentului în general. De aceea, în anumite lucrări, orientările valorice se numesc „orientări de viață ale personalității”, „determinante în luarea deciziilor” și chiar „moralitatea personalității” [7; 12].

М. С. Яницкий afirmă că, sistemul orientărilor valorice este un organ psihologic care efectuează simultan funcțiile de reglementare a comportamentului și de stabilire a obiectivelor. Acest sistem determină perspectiva vieții, „vectorul” dezvoltării personalității, acționează în

calitate de cea mai importantă sursă și mecanism, corelează într-un tot întreg personalitatea și mediul social [16].

M. Rokeach realizează o divizare mai generală a valorilor pe baza opoziției tradiționale a valorilor-scop și valorilor-mijloc, relevând două tipuri de valori:

- *valori terminale* (scop) - convingerea că orice scop final al existenței individuale din punct de vedere personal sau social merită să fie urmărit;

- *valorile instrumentale* (mijloc) - convingerea că un anumit mod de acțiune din punct de vedere personal și social este preferabil în toate situațiile. Potrivit autorului, valorile terminale sunt mai stabile decât valorile instrumentale și sunt caracterizate de o variabilitate interindividuală mai mică [20].

După cum notează Д. А. Леонтьев, ierarhia individuală a orientărilor valorice, ca regulă, reprezintă o succesiune de „blocuri” destul de bine delimitate. El evidențiază posibile grupări ale valorilor, unite în blocuri după diverse motive și reprezentând în sine un fel de sisteme de valori polare. În special, în **valorile terminale** el contrapune următoarele:

a) *Valorile specifice vieții* (sănătate, muncă, prieteni, viața de familie) - *valori abstracte* (cunoaștere, dezvoltare, libertate, creativitate).

b) *Valorile autorealizării profesionale* (munca interesantă, viața productivă, creativitate, viața activă) - *valorile vieții personale* (sănătate, dragoste, prietenie, divertisment (distracții), viața de familie).

c) *Valorile individuale* (sănătate, creativitate, libertate, viața activă, divertisment, încredere în sine, viața sigură din punct de vedere financiar) - *valori ale relațiilor interpersonale* (prieteni, viața de

familie fericită, fericirea celorlalți).

d) *Valorile active* (libertatea, viața activă, viața productivă, munca interesantă) - *valori pasive* (frumusețea naturii și a artei, încrederea în sine, cunoașterea, înțelepciunea vieții).

Printre **valorile instrumentale**, Д. А. Леонтьев identifică următoarele dihotomii:

1. *Valorile etice* (onestitate, neacceptarea neajunsurilor) - *valoarea comunicării interpersonale* (educație, bucuria de viață, sensibilitate) - valori de autorealizare profesională (responsabilitate, eficiență în afaceri, voință puternică, executivitate).

2. *Valorile individualiste* (cerințe înalte, independență, voință puternică) - *valori conformiste* (executivitate, autocontrol, responsabilitate) - valori altruiste (toleranță, sensibilitate, spectru larg de viziuni).

3. *Valori ale autoafirmării* (cerințe înalte, independență, neîndurare, curaj, voință puternică) - *valorile acceptării altora* (toleranță, sensibilitate, spectru larg de viziuni).

4. *Valori intelectuale* (educație, raționalism, autocontrol) - *valori ale atitudinii direct emoționale* (veselie, onestitate, sensibilitate) [11].

Pentru cercetarea realizată de noi important este conceptul de inteligență emoțională. Acesta este amplu definit în literatura de specialitate. Astfel termenul „inteligență emoțională” a fost formulat pentru prima dată într-o teză de doctorat, în S.U.A., în 1985, de către Wayne Leon Payn care considera că aceasta este o abilitate care implică o relaționare creativă cu stările de teamă, durere și dorință.

Inteligența emoțională este formată din 4 elemente:

- înțelegerea mai bună a propriilor emoții;
- gestionarea eficientă a propriilor emoții;
- creștere semnificativă a calității vieții;
- înțelegerea mai bună a celor din jur și o conviețuire cu un grad de confort ridicat; crearea de relații mai bune la toate nivelele cu cei din jur, creșterea productivității și a imaginii personale.

Cercetările asupra inteligenței emoționale au relevat multidimensionalitatea ei identificând drept componente ale inteligenței emoționale: empatia, responsabilitatea socială, adaptabilitatea, controlul stresului, optimismul, conștiința de sine, încrederea în sine etc. [apud 2].

În definirea inteligenței emoționale, au fost conturate câteva direcții principale:

Modelul *Salovey - Mayer*, indică faptul că: gândirea face posibilă perceperea corectă a propriilor emoții, exprimarea și reglarea lor, ca și cunoașterea, înțelegerea emoțiilor celorlalți. Acest model implică:

- *Capacitatea de identificare a emoțiilor*: abilitatea de a recunoaște, a determina propriile emoții și sentimente, precum și ale celor din jurul nostru;

- *Abilitatea de folosire a emoțiilor*: abilitatea de a pune în relație, a genera, a valorifica emoțiile pentru a facilita diferite activități cognitive și comunicative.

- *Înțelegerea emoțiilor*: abilitatea de a pricepe, a caracteriza și explica modul de evaluare a emoțiilor și a sentimentelor proprii și ale celorlalți.

- *Managementul emoțiilor*: abilitatea de a regla, a conduce emoțiile în funcție de necesitățile personale și ale celorlalți [apud 3].

Fiecare dintre aceste elemente au o contribuție unică la formarea inteligenței

emoționale, constituind o ierarhie a căror niveluri sunt asimilate succesiv în ontogeneză. Dar, în același timp, oricare dintre ele: *identificarea, utilizarea, înțelegerea și gestionarea emoțiilor*; se „trag” într-o anumită măsură din celelalte, avînd o interdependență foarte activă.

Pentru a reuși în viață, Goleman D. consideră că fiecare dintre noi ar trebui să învețe și să exerseze principalele dimensiuni ale inteligenței emoționale:

- **Conștiința propriilor emoții**: să fii capabil să le recunoști și să le numești; să fii în stare să înțelegi cauza lor; să recunoști diferențele dintre sentimente și acțiuni;

- **Managerizarea emoțiilor**: să fii în stare să-ți stăpânești mânia și să-ți tolerezi frustrările; să fii în stare să-ți exprimi furia natural, potrivit, fără agresiune; să nu te autodistrugi, să te respecti, să poți să ai sentimente pozitive față de tine; să-ți poți manipula stresul; să ai capacitatea de a scăpa de singurătate și de anxietatea socială;

- **Motivarea personală**: să fii mai responsabil; să fii capabil să te concentrezi asupra unei sarcini și să-ți menții atenția asupra ei; să fii mai puțin impulsiv; să-ți îmbunătățești scorurile la testele de creație;

- **Empatia**: să fii în stare să privești din perspectiva celui alt; să înveți să-i ascuți pe ceilalți; să-ți îmbunătățești empatia și sensibilitatea la sentimentele celorlalți;

- **Dirijarea relațiilor interpersonale**: să-ți dezvolti abilitățile de a analiza și înțelege relațiile interpersonale; să poți rezolva conflictele și să negociezi neînțelegerile; să soluționezi problemele din relațiile interpersonale; să fii mai deschis, asertiv, pozitiv și abil în comunicare; să fii mai implicat și plin de tact; să fii mai cooperant, participant, serviabil, de nădejde; să fii mai democratic în relațiile de

afaceri, în modul de a te purta cu alții, în modul de a-i trata [1].

După părerea lui Robert Wood și Harry Tolley, cu referire la inteligența emoțională – „toate componentele sunt legate între ele într-un mod complex, capacitatea de a folosi eficient oricare dintre ele este legată de gradul în care posedăm una sau mai multe din aceste elemente. A fi capabil să stabilești relații cu alții, în mod sincer, nu superficial (abilități sociale), este cu siguranță o funcție cuprinsă în toate celelalte laturi. Fără conștiința de sine, care ne dă puterea de a obține obiectivul propus, numită motivație este puțin probabil să realizezi ceva [4, p. 15].

Inteligența emoțională ajută persoanele să posede o atitudine pozitivă și mai optimistă față de ei înșiși, să se împace mai bine cu ceilalți, să poată rezolva mai bine problemele, să facă mai bine față stresului, să fie mai puțini impulsivi și să se bucure de viață. Inteligența emoțională reprezintă capacitatea de a detecta, înțelege și utiliza emoțiile, atât cele proprii, cât și ale altor persoane, pentru luarea celor mai bune decizii și punerea lor în practică. Menținerea unui echilibru confortabil dintre inteligența emoțională și coeficientul de inteligență constituie un reper de bază pentru succes. Inteligența emoțională este o abilitate care implică o relaționare creativă cu stările de teamă, durere și dorință, ea este capacitatea personală de identificare și gestionare eficientă a propriilor emoții în raport cu scopurile personale.

Scopul cercetării noastre constă în evidențierea orientărilor valorice ale cadrelor didactice cu nivel înalt al inteligenței emoționale.

Instrumentele utilizate: Testul pentru determinarea sistemului de valori - M. Ro-

keach; Testul pentru determinarea valorilor - M.C. Яницкий; Scala Inteligenței Emoționale - Schutte et. al.; Chestionarul de satisfacție în muncă -Ticu Constantin; Chestionarul Locus control - Terry Pettijohn;

Eșantionul de cercetare este alcătuit din **N=119 cadre didactice** Menționăm că participarea la cercetare a tuturor respondenților a fost în exclusivitate una voluntară, iar eşantionul respectiv întrunește condițiile necesare pentru a fi reprezentativ.

Prezintă interes pentru obiectivitatea rezultatelor obținute, datele cu privire la caracteristicile generale ale subiecților. Din numărul total (119) al cadrelor didactice implicate în experiment, 116 subiecți îl constituie genul feminin și 3 subiecți - genul masculin; 101 cadre didactice sunt căsătorite, iar 18 cadre didactice sunt necăsătorite. Evidențiem faptul că cele mai multe cadre didactice au un stagiul de muncă cuprins între 5-10 ani (40 cadre didactice) urmând cei cu un stagiul de 26-60 ani (35 cadre didactice); apoi urmând cei cu un stagiul de 11-25 ani (28 cadre didactice). Doar 16 cadre didactice din cele chestionate au un stagiul mic de muncă și anume de 0-4 ani.

Vârsta subiecților este cuprinsă între 23 și 80 ani, respectiv 39 subiecți sunt cu vârsta cuprinsă între 25-35 de ani, 32 de cadre didactice cu vârsta cuprinsă între 36-45 de ani, 27 subiecți cu vârsta cuprinsă între 46-57 de ani și 21 cadre didactice cu vârsta cuprinsă între 58-80 de ani. Cele mai multe cadre didactice posedă gradul 2 (54 persoane) fiind urmați de cadrele didactice începătoare (28 subiecți); doar 3 cadre didactice din întreg eşantionul sunt necalificate.

Cadrele didactice care au participat la experiment, în mare parte, sunt din mediul

rural (79 persoane), iar 40 de cadre didactice sunt din mediul urban.

Rezultate și discuții. Pentru a determina ierarhia orientărilor valorice a cadrelor didactice am aplicat **Testul orientărilor valorice - Rokeach M.**

Valorile scop și valorile instrumentale au fost aranjate de către cadrele didacti-

ce, în ordinea importanței acestora pentru fiecare, astfel încât acestea au obținut, respectiv, punctaj diferit. În conformitate cu acest punctaj atât **valorile scop**, cât și **valorile instrumentale** au obținut ranguri diferite. Aceste rezultate sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1.

Punctajul și rangul obținut pentru valorile scop și valorile instrumentale

Valori scop	Punctaj	Rang	Valori instrumentale	Punctaj	Rang
1. viața activă	948	5	1. acuratețe	1012	6
2. înțelepciunea vieții	974	6	2. educație	506	1
3. sănătate	267	1	3. exigențe înalte	1450	17
4. muncă interesantă	1021	8	4. energie de viață	1239	11
5. frumusețea naturii și a artei	1419	15	5. executivitate	1290	13
6. dragoste	884	4	6. independență	1099	9
7. bunăstare materială	1159	9	7. intransigență față de sine și alții	1612	18
8. prieteni buni, fideli	1193	11	8. studii	869	3
9. apreciere socială	1363	14	9. responsabilitate	828	2
10. cunoaștere	975	7	10. raționalism	987	5
11. viața productivă	1288	13	11. autocontrol	920	4
12. dezvoltare continuă	1177	10	12. curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor	1132	10
13. distracții	1890	18	13. voință	1043	8
14. libertate	1252	12	14. toleranță	1272	12
15. viață familială fericită	457	2	15. viziuni largi	1450	16
16. fericirea altora	1655	17	16. onestitate	1036	7
17. creație	1531	16	17. eficacitate în activitate	1303	14
18. încredere în sine	814	3	18. delicatețe	1444	15

Analizând punctajul și rangul obținut (tabelul 1.) pentru **valorile scop** și **valorile instrumentale** observăm că unele

valori sunt stabilite ca fiind prioritare, iar altele lipsite de importanță pentru cadrele didactice.

Rezultatele de la **Testul pentru determinarea valorilor - M.C. Яницкий** sunt prezentate în tabelul 2.

Din tabelul 2. observăm că în conformitate cu rezultatele de la **testul pentru determinarea valorilor - M.C. Яницкий**, cadrele didactice consideră prioritare valori precum: *menținerea forței și a sănă-*

tății; bunăstarea familiei; autorealizare intelectuală și creativă. Ierarhia finalizează cu valorile: *respectul altora, apreciere socială; păstrarea ordinii și a stabilității în societate; făurirea unei societăți mai umane și tolerante* - ceea ce denotă că acestea nu sunt importante pentru cadrele didactice chestionate.

Tabelul 2.

Ierarhia pentru valori după testul - M.C. Яницкий

	VALORI
1.	Menținerea forței și a sănătății
2.	Bunăstarea familiei
3.	Autorealizare intelectuală și creativă
4.	Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială
5.	Serviciu interesant, prestigios
6.	Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice
7.	Respectul altora, apreciere socială
8.	Păstrarea ordinii și a stabilității în societate
9.	Făurirea unei societăți mai umane și tolerante

Rezultatele de la Scala Inteligenței Emoționale (Schutte, Malouff et. al.) sunt reflectate în tabelul 3.

Tabelul 3.

Subiecții în funcție nivelurile de manifestare a inteligenței emoționale

Nivelurile inteligenței emoționale	Numărul subiecților	%
nivel mediu	3	2,5
nivel înalt	116	97,5
Total	119	100,0

Din tabelul 3 observăm că 116 cadre didactice denotă nivel înalt de manifestare a inteligenței emoționale și doar 3 cadre didactice denotă nivel mediu pentru acest factor.

Satisfacția în muncă a cadrelor didactice a fost constatată conform rezultatelor

de la **Chestionarul de satisfacție în muncă - T. Constantin**. Rezultatele obținute indică diferite niveluri de manifestare a satisfacției generale în muncă și anume: nivel foarte slab al satisfacției în muncă; nivel slab al satisfacției în muncă; nivel mediu al satisfacției în muncă și nivel in-

tens și nivel foarte intens al satisfacției în muncă.

Important este să amintim că **Ches-tionarul de satisfacție în muncă - T. Constantin** identifică 4 scale și anume: 1. remunerare și promovare; 2. conduce-

re și relații interpersonale; 3. organizare și comunicare; 4. satisfacția generală în muncă.

Prezentarea grafică a datelor în funcție de nivelurile de manifestare a satisfacției generale în muncă este reflectat în figura 1.

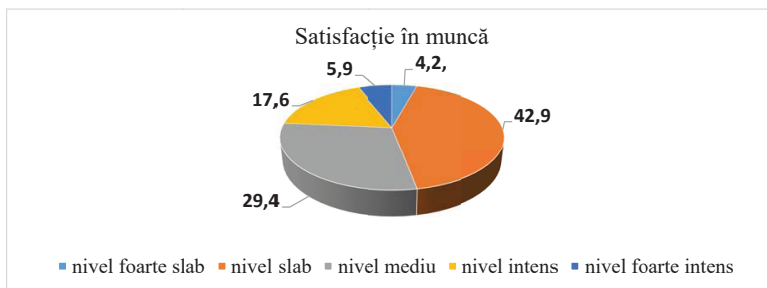

Fig. 1. Nivelul de satisfacție în muncă.

Din rezultatele prezentate în figura 1. observăm că din întreg eșantionul de 119 cadre didactice nivel foarte slab al satisfacției în muncă au înregistrat doar 4,2% cadre didactice; nivel slab a satisfacției în muncă au înregistrat 42,9% cadre didactice; nivel mediu al satisfacției în muncă au înregistrat 29,4% cadre didactice; nivel intens al satisfacției în muncă au înregistrat 17,6% cadre didactice, iar nivel foarte intens al satisfacției în muncă au înregistrat doar 5,9% cadre didactice.

În scopul determinării locului controlului subiectiv: extern și intern al acestui

factor am aplicat **Ches-tionarul Locus control - T. Pettijohn**. Cu ajutorul acestuia pot fi delimitate nivelurile locului controlului subiectiv după cum urmează: 1. loc al controlului subiectiv extern foarte pronunțat; 2. loc al controlului subiectiv extern; 3. loc al controlului subiectiv amplasat în egală măsură extern/intern; 4. loc al controlului subiectiv intern; 5. loc al controlului subiectiv intern foarte pronunțat.

În tabelul 4 sunt prezentate rezultatele cu referire la locul controlului subiectiv al cadrelor didactice.

Tabelul 4.

Subiecții în funcție nivelurile locului controlului subiectiv

Nivelurile locului controlului subiectiv	Numărul subiecților	%
1. loc al controlului subiectiv extern foarte pronunțat	-	-
2. loc al controlului subiectiv extern	1	0,8
3. loc al controlului subiectiv amplasat în egală măsură extern/intern	24	20,2
4. loc al controlului subiectiv intern	71	59,7
5. loc al controlului subiectiv intern foarte pronunțat	23	19,3

Din rezultatele prezentate în tabelul 4 observăm că din întreg eșantionul *loc al controlului subiectiv extern foarte pronunțat* nu a înregistrat nici un subiect; *loc al controlului subiectiv extern* a înregistrat doar 1 singur cadru didactic; *loc al controlului subiectiv amplasat în egală măsură extern/intern* au înregistrat 24 cadre didactice; *loc al controlului subiectiv intern* au înregistrat 71 cadre didactice; iar *loc al controlului subiectiv intern foarte pronunțat* au înregistrat 23 cadre didactice. Concluzionăm faptul că cele mai multe cadre didactice denotă *loc al controlului subiectiv intern*.

Corelații dintre orientările valorice și inteligența emoțională, satisfacția în muncă, locul controlului

Pentru determinarea ierarhiei orientărilor valorice ale persoanelor cu diferite niveluri de inteligență vom analiza rangurile obținute pentru valorile scop și valorile instrumentale.

Amintim despre faptul că din întreg eșantionul care este alcătuit din 119 cadre didactice, 116 cadre didactice au înregistrat nivel înalt al inteligenței emoționale și doar 3 cadre didactice au înregistrat nivel mediu al inteligenței emoționale. În cele ce urmează vom prezenta **ierarhiile valorilor scop și a valorilor instrumentale pentru cadrele didactice cu nivel înalt de manifestare a inteligenței emoționale**. Astfel, *pentru valorile scop* am obținut ierarhia prezentată în tabelul 5.

Tabelul 5.

Ierarhia pentru *valorile scop* la cadrele didactice cu nivel înalt a inteligenței emoționale

Nr. d/o	VALORI SCOP (TERMINALE)	Nr. d/o	VALORI SCOP (TERMINALE)
1.	sănătate	10.	dezvoltare continuă
2.	viață familială fericită	11.	prieteni buni, fideli
3.	încredere în sine	12.	libertate
4.	dragoste	13.	viața productivă
5.	viața activă	14.	apreciere socială
6.	înțelepciunea vieții	15.	frumusețea naturii și a artei
7.	cunoaștere	16.	creație
8.	muncă interesantă	17.	fericirea altora
9.	bunăstare materială	18.	distracții

Din tabelul 5. observăm că pentru cadrele didactice cu nivel înalt de manifestare a inteligenței emoționale dintre valorile scop prioritare sunt: *sănătatea; viața familială fericită; înțelepciunea vieții* precum și *dragostea*. Ierarhia finalizează cu valori scop precum: *frumusețea naturii și a artei; creație; fericirea altora și distrac-*

ții ceea ce denotă că acestea sunt lipsite de importanță pentru cadrele didactice care au participat în cadrul experimentului.

Conform rangurilor obținute pentru valorile instrumentale am obținut o altă ierarhie, care este prezentată în tabelul 6 pentru cadrele didactice cu nivel înalt de manifestare a inteligenței emoționale.

Tabelul 6.

Ierarhia pentru *valorile instrumentale* la cadrele didactice cu nivel înalt a inteligenței emoționale

Nr. d/o	Valori instrumentale	Nr. d/o	Valori instrumentale
1.	educație	10.	curaj în susținerea opiniei proprii, a convingerilor
2.	responsabilitate	11.	energie de viață
3.	studii	12.	toleranță
4.	autocontrol	13.	executivitate
5.	raționalism	14.	eficacitate în activitate
6.	acuratețe	15.	delicatețe
7.	onestitate	16.	viziuni largi
8.	voință	17.	exigențe înalte
9.	independență	18.	intransigență față de sine și alții

Din tabelul 6. observăm că cadrele didactice cu nivel înalt de manifestare a inteligenței emoționale consideră prioritare valori instrumentale precum: *educație; responsabilitate; studii și autocontrol*. Ierarhia finalizează cu următoarele valori instrumentale: *delicatețe; viziuni largi; exigențe înalte; intransigență față de sine și alții*; ceea ce denotă că acestea nu sunt importante pentru viața cadrelor didactice, în general.

Pentru a arăta relația dintre variabilele date am utilizat coeficientul de corelație a rangurilor Spearman. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 7.

Analizând rezultatele prelucrării statistice, în funcție de coeficientul de corelație Pearson, prezentate în tabelul 7 observăm că **nu există corelații dintre inteligența emoțională și valorile**: 1. Lipsa de nevoi, suficiență materială. 2. Bunăstarea familiei. 3. Autorealizare intelectuală și creativă. 4. Menținerea forței și a sănă-

tății. 5. Serviciu interesant, prestigios. 6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți democratice. 7. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate. 8. Respectul altora, apreciere socială. 9. Făurirea unei societăți mai umane și tolerante.

Aceste rezultate **infirmă ipoteza cercetării conform căreia am presupus că** cadrele didactice cu nivel înalt de manifestare a inteligenței emoționale sunt în relație directă cu orientările spre valorile adaptării (lipsa de nevoi, suficiență materială; menținerea forței și a sănătății; păstrarea ordinii și a stabilității în societate) - în conformitate cu *Testul pentru determinarea valorilor - M.C. Януцкуй*.

În tabelul 8 sunt prezentate rezultatele obținute în funcție de coeficientul de corelație Pearson pentru factorii descriși în cadrul cercetării și anume *inteligența emoțională, locul controlului subiectiv și satisfacția în muncă a cadrelor didactice*.

Tabelul 7.

Rezultatele obținute în funcție de coeficientul de corelație Pearson pentru factorii: inteligența emoțională și valorile vieții conform testului M.C. Яницкий

Factori	Va-ri-a-bi-le	Inteli-ge-nța emoțio-nală	1.Men-ținerea forței și a sănă-tății	2.Bu-năstarea familiei	3.Auto-realizare intelectuală și creativă	4.Lipsa de nevoi, suficien-ță (bu-năstare) mate-rială	5.Servi-ciu intere-sant, presti-gios	6.Abi-litatea de a te bucura de drep-turi și libertăți de-mo-cratice	7.Res-pectul altora, apre-ciere socială	8.Păs-trarea ordinii și a stabi-lității în socie-tate	9.Făuri-rea unei societăți mai umane și tole-rante
Inteligența emoțională	r	1,000	,006	-,025	-,130	,045	-,103	,139	,121	,024	-,038
	p	.	,946	,786	,160	,630	,266	,131	,188	,794	,684
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
1. Menținerea forței și a sănătății	r	,006	1,000	,140	-,046	-,223*	,059	-,239**	-,341**	-,114	-,418**
	p	,946	.	,128	,621	,015	,521	,009	,000	,217	,000
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
2. Bunăstarea familiei	r	-,025	,140	1,000	,095	-,257**	,134	-,250**	-,447**	-,140	-,121
	p	,786	,128	.	,303	,005	,147	,006	,000	,129	,189
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
3. Auto-realizare intelectuală și creativă	r	-,130	-,046	,095	1,000	-,250**	-,002	-,237**	-,286**	-,075	-,115
	p	,160	,621	,303	.	,006	,983	,009	,002	,417	,214
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
4. Lipsa de nevoi, suficiență (bunăstare) materială	r	,045	-,223*	-,257**	-,250**	1,000	,097	,022	,042	,065	-,118
	p	,630	,015	,005	,006	.	,296	,809	,652	,480	,201
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
5. Serviciu interesant, prestigios	r	-,103	,059	,134	-,002	,097	1,000	-,259**	-,292**	-,236**	-,369**
	p	,266	,521	,147	,983	,296	.	,004	,001	,010	,000
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
6. Abilitatea de a te bucura de drepturi și libertăți de-mo-cratice	r	,139	-,239**	-,250**	-,237**	,022	-,259**	1,000	,009	-,180	,125
	p	,131	,009	,006	,009	,809	,004	.	,926	,050	,177
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
7. Respectul altora, apre-ciere socială	r	,121	-,341**	-,447**	-,286**	,042	-,292**	,009	1,000	,053	,211*
	p	,188	,000	,000	,002	,652	,001	,926	.	,567	,021
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
8. Păstrarea ordinii și a stabilității în societate	r	,024	-,114	-,140	-,075	,065	-,236**	-,180	,053	1,000	-,165
	p	,794	,217	,129	,417	,480	,010	,050	,567	.	,073
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119
9. Făuirea unei societăți mai umane și tolerante	r	-,038	-,418**	-,121	-,115	-,118	-,369**	,125	,211*	-,165	1,000
	p	,684	,000	,189	,214	,201	,000	,177	,021	,073	.
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119

Notă tab. 7:

** - Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* - Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tabelul 8.

Rezultatele obținute în funcție de coeficientul de corelație Pearson pentru factorii: inteligența emoțională, locul controlului și satisfacție în muncă.

Factori	Variabile	Inteligența emoțională	Locul controlului subiectiv	Aprecierea emoțiilor	Controlul emoțiilor	Utilizarea emoțiilor	Remunerare și promovare	Conducere și relații interpersonale	Organizare și comunicare	Satisfacția generală în muncă
Inteligența emoțională	r	1	,127	,546**	,723**	,774**	,090	-,001	,042	,064
	p		,167	,000	,000	,000	,333	,989	,647	,490
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119
Locul controlului subiectiv	r	,127	1	-,002	,063	,162	,031	,186*	,287**	,199*
	p	,167		,982	,496	,079	,740	,043	,002	,030
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119
Aprecierea emoțiilor	r	,546**	-,002	1	,418**	-,010	,054	-,113	-,147	-,074
	p	,000	,982		,000	,918	,561	,220	,112	,425
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119
Controlul emoțiilor	r	,723**	,063	,418**	1	,297**	-,007	-,013	,021	,001
	p	,000	,496	,000		,001	,936	,890	,824	,988
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119
Utilizarea emoțiilor	r	,774**	,162	-,010	,297**	1	,102	,093	,158	,152
	p	,000	,079	,918	,001		,268	,313	,086	,098
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119
Remunerare și promovare	r	,090	,031	,054	-,007	,102	1	,378**	,342**	,781**
	p	,333	,740	,561	,936	,268		,000	,000	,000
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119
Conducere și relații interpersonale	r	-,001	,186*	-,113	-,013	,093	,378**	1	,520**	,783**
	p	,989	,043	,220	,890	,313	,000		,000	,000
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119
Organizare și comunicare	r	,042	,287**	-,147	,021	,158	,342**	,520**	1	,770**
	p	,188	,000	,000	,002	,652	,001	,926	.	,567
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119
Satisfacția generală în muncă	r	,024	-,114	-,140	-,075	,065	-,236**	-,180	,053	1,000
	p	,794	,217	,129	,417	,480	,010	,050	,567	.
	N	119	119	119	119	119	119	119	119	119

Notă tab. 8:

** - Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* - Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Analizând rezultatele prelucrării statistice, prezentate în tabelul 8 observăm următoarele corelații:

• Există o *relație pozitivă semnificativă între inteligența emoțională și:*

- Aprecierea emoțiilor, odată cu creșterea nivelului inteligenței emoționale crește nivelul aprecierii emoțiilor;

- Controlul emoțiilor, odată cu creșterea nivelului inteligenței emoționale crește nivelul controlului emoțiilor;

- Utilizarea emoțiilor, odată cu creșterea nivelului inteligenței emoționale crește nivelul utilizării emoțiilor;

• Există o *relație pozitivă semnificativă între locul controlului subiectiv și:*

- Conducere și relații interpersonale;

- Organizare și comunicare;

- Satisfacție generală în muncă.

• Există o *relație pozitivă semnificativă între aprecierea emoțiilor și:*

- Controlul emoțiilor;

• Există o *relație pozitivă semnificativă între controlul emoțiilor și:*

- Aprecierea emoțiilor;

- Utilizarea emoțiilor;

• Există o *relație pozitivă semnificativă între remunerare și promovare și:*

- Conducere și relații interpersonale;

- Organizare și comunicare;

- Satisfacția generală în muncă.

• Există o *relație pozitivă semnificativă între conducere și relații interpersonale și:*

- Organizare și comunicare;

- Satisfacția generală în muncă.

• Există o *relație pozitivă semnificativă între organizare și comunicare și:*

- Satisfacția generală în muncă.

Rezultatele obținute pentru acești factori ne denotă că **se infirmă ipoteza conform căreia am presupus că cadrele didactice cu nivel înalt al inteligenței emoționale denotă un nivel înalt de manifestare a satisfacției în muncă.**

În concluzie evidențiem faptul că pentru cadrele didactice este importantă reglarea emoțională conștientă în activitatea profesională; conștientizarea implicării funcționale a inteligenței emoționale în eficientizarea activității personale; mobilizarea capacităților personale în vederea depășirii obstacolelor care apar pe parcursul activității și folosirea echilibrată a resurselor emoțional-energetice etc. Aceste condiții favorizează dezvoltarea inteligenței emoționale a cadrelor didactice care la rândul lor promovează valori precum: sănătatea; viața familială fericită; înțelepciunea vieții, dragostea; educația; responsabilitatea; studiile și autocontrolul – acestea fiind necesare atât pentru mediul educațional cât și pentru societate.

Referințe bibliografice:

1. GOLEMAN D. *Inteligența emoțională, cheia succesului în viață*. București: Editura Allfa, 2004. 424 p.

2. PALADI O. *Conștiința de sine - construct al inteligenței emoționale*. În: Materialele conferinței internaționale științifico-practice a psihologilor școlari „Paradigmele inteligenței în psihologia contemporană”, Chișinău, 2012, p. 104-107.

3. ROCCO M. *Creativitatea și inteligența emoțională*. Iași: Ed. Polirom, 2001. 248 p.

4. WOOD R. TOLLEY H. *Inteligență emoțională prin teste*. București: Ed. Meteor Press, 2003.
5. АБУЛЬХАНОВА-СЛАВСКАЯ К. А. *Психология и сознание личности*. М., 1999.
6. ГОРЬКАЯ Ж. В. *Психология ценностей*. Самара: Издательство «Самарский университет», 2014. 92 с.
7. ГУСЕВА Г. А. *Формирование ценностных ориентации государственных служащих*. Автореф. дис. канд. психол. наук. М., 1999.
8. ЗДРАВОМЫСЛОВ А.Г, ЯДОВ В. А. *Отношение к труду и ценностные ориентации личности*. М., 1965.
9. ИВАНЧИК Т. Ф. *К вопросу о формировании значимой направленности личности*// Материалы всесоюзного симпозиума: Актуальные проблемы социальной психологии. Кострома, 1986. с. 46-48.
10. КАШИРСКИЙ Д. В. *Субъективные ценности современной молодежи*. Барнаул: Изд-во ААЭП, 2012. 224 с.
11. ЛЕОНТЬЕВ А. Н. *Потребности, мотивы, эмоции*. Изд-во Московского Унив-та, 1971. 38 с.
12. МУХИНА В. С. *Возрастная психология: Феноменология развития*. М. 2006.
13. МЯСИЦЕВ В. П. *Психология отношений*. Москва-Воронеж, 1995.
14. НИЗОВСКИХ Н. А. *Психосемантический анализ жизненных ориентации личности*. Автореф. дис. канд. психол. наук. М., 1995.
15. ПОРОХОВСКАЯ Т. Н. *Ценность и оценка в морали*. М., 1989.
16. ЯНИЦКИЙ М. С. *Ценностные ориентации личности как динамическая система*. Кемерово, 2000.
17. ЯШИН Ф. Б. *Структура и динамика ценностных ориентации студентов педагогического вуза*. Диссертация на соискание ученой степени канд. психол. наук. М., 2006.
18. KLUCKHOHN C. *Values and Value Orientations in the Theory of Action* //Toward a General Theory of Action /Ed. by T.Parsons, E.Shils. Cambridge, 1951.
19. MORRIS C. *Varieties of Human Value*. - The University Chicago Press., 1956.
20. ROKEACH M. *Introduction in: Understanding Human Value*. Individual and Societal. New York: The Free Press, 1979.

Primit la redacție: 12.09.2019